

EVLAT EDİNME VE EVLATLIĞIN MİRAS HAKKI

Arş. Gör. Süleyman YALMAN (*)

I- Evlat Edinmenin Tanımı ve Hukuki Mahiyeti

Evlat edinme müessesesi, kimsesiz çocukların korunmasını, aile kurma ve çocuk sevgisini özlemlerinin giderilmesini, insanlar arasındaki dayanışma ve yardımlaşma duygularının geliştirilmesini sağlayan bir kurumdur (1). Fakat hukuki mahiyeti ve tanımı üzerinde görüş birliği yoktur.

Evlat edinmenin hukuki mahiyetini açıklamak üzere dört temel fikir ortaya atılmıştır (2). Bunlar: 1- evlat edinmeyi bir medeni hukuk sözleşmesi ile açıklayan görüş, 2- evlat edinmeyi şart tasarrufu olarak kabul eden görüş, 3- evlat edinmeyi bir hukuki işlem olarak kabul eden görüş ve sonuncusu da evlat edinmeyi bir sözleşme olarak kabul eden görüştür. Türk hukukunda kabul edilen görüş, evlat edinmeyi sözleşme temeline dayandıran görüştür (3).

Medeni Kanunumuz evlat edinmenin tanımını yapmamıştır. Ama doktrinde birçok tanım yapılmıştır. örneğin, "evlat edinme, akti temele dayanan, tedrici olarak tanımlanan ve esas itibariyle sahîh nesep hükümlerini doğuran bir hukuki muameledir" (4), bir diğeri ise, "akti yol ise tesis edilen ve tamamlanması amme otoritesinin müdahalesini gerektiren akti bir nesep bağıdır" (5), diye tarif edilmektedir.

Kısaca, evlat edinme, hakimın ön iznine dayalı olarak gerçekleştirilen bir

(*) S.Ü. Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk ABD. Araştırma Görevlisi.

1) Ataay, Aytekin, Medeni Hukukta Evlat Edinme, İHFM. 1957, sayı 1-4, s. 286; Öztan, Bilge, Aile Hukuku, Ankara 1983, s. 331; Tekinay, Selahattin Sulhi, Türk Aile Hukuku, İstanbul 1984, s. 460; Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku, Ankara, İstanbul 1996, s. 319; Berki, Şakir, Alman, İsviçre ve Türk Medeni Kanunlarında Evlat Edinme, Ankara 1962, s. 3; Zevkililer,

2) Arat, Tuğrul, Evlat Edinme Hukuku, Berki'ye Armağan, Ankara 1977, s. 106.

3) Köprülü/Kaneti, Aile Hukuku, İstanbul 1985-86, s. 229; Tekinay, s. 461; Zevkililer, s. 883; Ataay, s. 268.

4) Ataay, s. 270.

5) Çelikel, Aysel, Evlat Edinmenin Kanunlar ihtilafı Bakımından Meydana Getirdiği Problemler, İHFM. 1964, s. 21.

sözleşmeyle meydana getirilen, akti nesep ilişkisidir, diye tanımlayabiliriz.

II- Evlat Edinmenin Şartları

Evlat edinme ve evlatlık olabilme hakkı yalnızca gerçek şahıslara aittir. Tüzel kişiler, evlat edinemediği gibi evlatlıkta olamazlar. Evlat edinebilmek için temyiz kudretine sahip olması gerekir. Bu yüzden tam ehliyetsizlerin evlat edinme yetkileri yoktur. Çünkü evlat edinme, münhasıran şahsa bağlı haklardan olduğu için, evlat edinenin bizzat kendisinin irade beyanında bulunma imkanları olmadığından, evlat edinmeleri de sözkonusu olamaz.

Evlat edinmenin şartlarını iki ana grup altında incelemek mümkündür. Bunlar: asli ve şekli şartlardır.

A- Evlat Edinmenin Asli Şartları

1- Evlat Edinen Açısından

a) Yaş Şartı

Medeni kanunda, evlatlık için bir yaş şartı bulunmamaktadır (6). Fakat, evlat edinen en az otuzbeş yaşında olması gerekir (MK. m. 253) (7). Bu yaşın doldurulmuş olmasının gerekli olup olmadığı tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre (8), bu yaştan gün alınması yeterlidir; diğer bir görüşe göre ise (9), bu yaşın tamamlanmasını zorunlu göstermektedir. Yargıtay da kanuni evlat edinme yaşının doldurulmasını zorunlu görmektedir (10).

Kanaatimizce, kanunda belirtilen "en az otuzbeş yaşında olma" (MK. m. 253, otuzbeş yaşını bitirmiş olmak şeklinde anlaşılmıştır.

b) Onsekiz Yaş Farkı

Evlat edinmenin diğer bir şartı da, MK. m. 253'e göre, evlat edinen ile evlatlık arasında en az onsekiz yaş farkının bulunmasıdır. Bu yaş farkı şartı, evlat edinmenin olabildiğince tabii nesep bağına benzetilmesi amacıyla ileri gelmektedir (11).

c) Sahih Nesepli Alt Soyunun Bulunmaması

Evlat edinme, çocuk sahibi olma özlemini gidermeye yönelik bir kurum

6) Ataay, s. 299

7) 2846 sayılı kanunla yapılan değişiklikten önce, evlat edinme hakkı kırk yaşını dolduranlara tanınmıştı.

8) Ataay, s. 299; Tekinay, s. 462.

9) Berki, s. 7; Binatlı, Yusuf Ziya, Evlat Edinmede Yaş Meselesi, Ad. Der. 1961, sayı 11, s. 1033.

10) 2. HD. 7.2.1980, 654/971, YKD. 1980, Sayı: 6, s. 784.

11) Köprülü/Kaneti, s. 231; Akıntürk, s. 322; Zevkiler, s. 885.

olduğundan, evlat edinme sözleşmesinin yapılması anında, evlat edinmenin bir sahih nesepli alt soyunun bulunması, evlat edinmeyi anlamsız hale getirir. Ayrıca sahih nesepli çocukların miras paylarının yersiz olarak azaltılmasına neden olur (12). Evlat edinme sözleşmesinin yapılma anında var olup da, nüfusa kayıtlı olmayan sahih nesepli alt soy var ise, bu durum evlat edinmeye engel teşkil eder (13). Buna karşılık, sahih nesepli olmayan alt soyun bulunması, evlat edinmeye engel değildir (14). Yine, bir kimsenin evlatlığının bulunması, evlat edinmeye engel teşkil etmez (15).

d) Diğer Eşin Rızası

Evlat edinmenin bu şartı, evlat edinenin evli olması durumunda aranır. Bu yüzden kanunumuz, evli bir şahsın, eşinin rızası olmaksızın bir kimseyi evlat edinmesine izin vermemektedir (MK. m. 255)

Medeni Kanun madde 255'de "karı kocadan birinin evlat edinmesi" denildiğine göre, eşin rızası şartı yalnız erkeğin değil, kadının evlat edinmesi halinde de sözkonusu olur (16). Bu hüküm eşler arasındaki ahengi sağlamaya ve miras haklarını koruma amacını gerçekleştirmektedir.

2- Evlatlık Yönünden Asli Şartlar

a) Evlat Edinilecek Kişinin Rızası

Evlat edinmenin bu şartı da, temyiz kudretine sahip bir kimsenin evlat edinmesi durumunda aranır (MK. m. 254). Yani evlat edinilen, temyiz kudretine haiz ise, evlat edinme işleminde onun rızasının bulunması zorunludur. Bu yüzden temyiz kudretine haiz olmayanların evlat edinilmesi durumunda onların rızasının bulunması şart değil, onların rızası aranmaz (17).

b) Ana Babanın Rızası

Evlat edinilen kişi, temyiz kudretine sahip olmakla birlikte, velayet altında ise, ana babanın rızası, evlat edinme işlemi için gereklidir. Çünkü, MK. m. 254'de "ana babanın veya hakimın muvafakatı alınmadıkça mahçur ile küçük, mümeyyiz bile olsalar, evlatlığa alınamazlar" diye bu rızanın gerekli olduğu be-

12) Köprülü/Kaneti, s. 231

13) Kaleli, Şakir, Evlat Edinme Koşulları, Yargıtay Dergisi, 1979, C.5, s. 71.

14) Akıntürk, s. 321; Köprülü/Kaneti, 231.

15) Köprülü/Kaneti, sb. 231; Zevkililer, s. 885; Akıntürk, s. 321.

16) Akıntürk, s. 323; Köprülü/Kaneti, s. 233.

17) Egger, A. İsviçre Medeni Kanununun Şerhi, Aile Hukuku (Çev. Çağa. Tahir), Ankara 1945, s. 46; Zevkililer, s. 887;

lirilmektedir.

Yani, velayet altında bulunan bir küçüğün evlat edinilmesi için; bu küçük temyiz kudretine haiz olsa bile, ana babanın evlat edinme işlemine rıza göstermeleri gerekir. Bu konuda, ana babanın evlat edinme işlemine rıza göstermeleri gerekir ve yalnızca babanın rıza göstermesi geçerli değildir (18).

c) Vasinin veya Vesayet Dairelerinin Onayı

Evlat edinilecek kişi vesayet altında ise, temyiz kudretine haiz olsa bile, vasinin ve vesayetin dairelerinin onayı gereklidir (MK. m. 406). Yani, vesayet altındaki bir çocuğun evlatlık verilmesi durumunda, evlat edinme sözleşmesini vasinin rızası ile birlikte evlatlığın ikametgahındaki sulh hakiminin izni ve asliye mahkemesi hakiminin bunu tasdik etmesi gerekir (19).

d) Eşin Rızası

Medeni kanun madde 255'e göre evlat edinilecek kişinin evli olması durumunda, evlat edinme sözleşmesine, evlatlığın eşinin rıza göstermesi gerekir. Çünkü, evlat edinme işlemi ile evlatlık, evlat edinenin sahih nesepli alt soyu durumuna girerek onun soyadını alır (MK. m. 257). Bu durum evlatlığın eşine de yansıtacağından, eşinin rızasının alınması zorunludur, eşin rızası olmadan diğer eş evlatlığa alınmaz (20).

e) Evlatlığın Menfaati

Evlatlığın menfaatinin gözetilmesi şartı, evlat edinmenin asli şartlarından olmasına rağmen, MK. m. 256/2'de şekli şartlar arasında sayılmıştır (21). Bu şartın olup olmadığı hususunu evlat edinmeye izin verecek hakim araştırır. Yani hakim evlat edinen kişinin, evlatlığa iyi bakıp bakmayacağını, evlatlığa karşı sevgi ve şefkat besleyip beslemediğini araştırmak zorundadır. Bütün bu araştırmaları sonunda, evlatlığın çıkarına aykırı bir durumu görmez ise, hakim, evlat edinme işlemine izin verir (22).

B) Evlat Edinmenin Şekli Şartları

Evlat edinmenin şekli şartları, MK. m. 256'de düzenlenmiştir. Bunlar; ha-

18) Akıntürk, s. 324; Öztan, s. 337; Zevkliler, s. 887; Ataay, s. 308; 2. HD. 13.5.198, 4403/4609 sayılı kararında, evlat edinilmesine izin verilmesi sözkonusu olan çocuk boşanmadan sonra doğmuş olmakla birlikte velayetin ana babadan hangisine verileceği henüz kararlaştırılmış değilse, her ikisinin birden rızasının alınması gerektiği belirtilmiştir. (YKD. 1985, s.ayı 8, s. 1164).

19) Akıntürk, s. 325; Zevkliler, s. 887; Öztan s. 338.

20) Egger, s. 48; Berki, s. 24; Ataay, s. 314; Akıntürk, s. 324.

21) Zevkliler, s. 888; Öztan, s. 339; Akıntürk, s. 327.

22) Zevkliler, s. 888; Öztan, s. 339; Akıntürk, s. 327.

kimin izni, resmi senet düzenlenmesi ve durumun nüfusa tescil edilmesidir.

1- Hakimin işleme izin vermesi

Bütün diğer şartlar mevcut olsa bile, evlat edinme işlemine, evlat edinenin ikametgahı sulh hakiminin izin vermesi şarttır (23). Hakim, izin vermeden önce, diğer bütün asli şartların bulunup bulunmadığını araştırır. Hakimin, evlat edinme işlemine izin vermesi için, çocuk vesayet altında ise, vesayet makamlarının izninin daha önce alınmış olması gerekir. Aksi halde, evlat edinme işleminin asli şartlarının bulunmadığını ileri sürerek, evlat edinme talebini reddedebilir (24).

2- Resmi Senet ve Sözleşme Düzenlemesi

Medeni Kanun, evlatlık sözleşmesinin, resmi bir senet düzenlenerek yapılmasını öngörmüştür (MK. m. 256). Fakat, resmi senedin kimin tarafından düzenleneceğini belirtmemiştir. Medeni Kanunda belirtilmeyen bu durum, Noterlik Kanununun 89. maddesinde, evlatlık sözleşmesinin noter tarafından re'sen düzenleneceği belirtilerek hükme bağlanmıştır. Evlat edinme sözleşmesi, noter huzurunda, evlat edinilen ve varsa evlatlığın kanuni temsilcileri arasında yapılır ve onlar tarafından imzalanır (25).

Noter, evlat edinme şartlarının ve mahkemenin izninin varlığını tespit ettikten sonra, sözleşmeyi düzenler. Kanunun burada aradığı resmi şekil şartı, geçerlik şartı olduğundan, buna riayet edilmeden yapılan evlatlık sözleşmeleri hükümsüzdür (MK. m. 256) (26).

3- Nüfusa Tescil

Evlat edinme işlemi tamamlandıktan sonra, evlat edinenin ve evlatlığın kayıtlı bulunduğu nüfus kütüğüne tescil edilir (MK. m. 256). Tescil işlemi, inşai değil izhari niteliktedir (27). Bu yüzden, evlatlık sözleşmesi, tescilden önce, resmi senedin düzenlenmesi ile kurulur, tescil işlemi, sözleşmenin geçerliliği üzerinde tesir icra etmez ve belirli bir süre ile de sınırlı değildir (28).

III- Evlat Edinme Sözleşmesinin Sonuçları

Evlat edinme sözleşmesi ile, evlatlıkla evlat edinen arasında sahih nesep bağı meydana gelir. Ancak bu nesep ilişkisi, genellikle kan bağına da-

23) Berki, s. 10; Öztan, s. 340; Ataay, s. 342.

24) Ataay, s. 344; Öztan, s. 340.

25) Ataay, s. 350; Öztan, s. 341; Zevkililer, s. 889.

26) Ataay, s. 349; Köprülü/Kaneti, s. 235.

27) Öztan, s. 342; Zevkililer, s. 890; Köprülü/Kaneti, s. 235.

28) Zevkililer, s. 890; Öztan, s. 342.

yanmadığından, bazı durumlarda kan bağına dayanan sahih nesebe nazaran farklılıklar arz etmektedir. Örneğin, evlat edinenin sonradan doğan çocukları ile evlatlık arasında kardeşlik bağı kurulmaz. Bu farklılıklara rağmen evlat edinme işlemi şu sonuçları doğurur.

A- Evlenme Yasası

Evlatlık ilişkisi, bir evlenme engelidir. Evlatlık ile evlat edinen bir-birleriyle ve onların her birin eşleri diğeri ile evlenemezler (MK. m. 93/3). Fakat bu engel kesin bir evlenme engeli değildir. Çünkü, bu yasağa rağmen evlatlık ile evlat edinen veya onlardan biri ile diğeri eş evlenirler ise, yapılan bu evlilik iptal edilmez, yalnızca, evlatlık ilişkisi ortadan kalkar (MK. m. 121)

B- Miras

Evlatlık ve onun alt soyu evlat edinenin sahih nesepli alt soyu gibi mirascısı olurlar (MK. m. 257/1, 447/2) (29); buna karşın evlat edinen ile onun hısımları evlatlığın mirascısı olamazlar (MK. m. 447/2). Evlatlığın asıl ailesindeki mirascılığı da devam eder (MK. m. 257/2).

Evlatlığın miras hakkına ilişkin esaslara aykırı anlaşmalar yapılması mümkündür, fakat bu anlaşmaların evlat edinme sözleşmesinden önce veya sözleşme konusu sözleşmeyle aynı anda yapılması gerekir (30). Evlat edinme sözleşmesinden sonra, bu konuda yapılan sözleşmeler geçerli değildir (31).

c- Velayet

Evlat edinme sözleşmesi sonunda evlatlık henüz reşit değilse, evlat edinenin velayeti altına girer (32) ve öz ana babasının velayet hakkı ortadan kalktığı gibi, evlat edinenin ölmesi halinde de tekrar onlara kendiliğinden geri döner (33).

Evlat edinenler karı koca ise, velayet hakkını beraber kullanırlar. Eşlerden yalnız biri evlat edinmiş ise, diğeri velayet hakkı yoktur.

Evlat edinme işlemi ile birlikte bakım ödevi evlat edinene geçer. Çünkü, MK. m. 257'de "ana babaya ait hak ve vazifeler evlat edinen kimseye geçer" diye

29) Tour, P., Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band III. Das Erbrecht, Bern 1952, Art. 465, N.7.

30) Köprülü/Kaneti, s. 237; Öztan, s. 347.

31) Öztan, s. 347; Köprülü/Kaneti, s. 237.

32) Zevkiler, s. 892; Öztan, s. 346; Köprülü/Kaneti, s. 237.

33) Öztan, s. 346; Köprülü/Kaneti, s. 238.

belirterek, gerek bakım ödevinin gerekse velayet hakkının evlat edinene ait olduğunu belirtmektedir.

c- Hısımlık

Evlat edinme sonucunda evlatlıkla evlat edinen arasında, sahih nesebe benzeyen bir bağ meydana gelirse de bu bağ kan bağına dayanmadığından hısımlık yalnızca, evlatlık ile evlat edinen arasında meydana gelir (34). Bu yüzden, evlatlık, evlat edinenin kan ve sıhri hısımları ile hısımlık olamayacağı gibi, evlat edinen ile evlatlığın hısımları arasında herhangi bir hısımlık ilişkisi meydana gelmez (35). Ama, evlatlığın öz ana babası ile olan hısımlık ilişkisi de ortadan kalkmaz (36).

E- Soyadı

Evlatlık, evlat edinme işlemi sonunda, evlat edinenin soyadını alır (MK. m. 257). Evlatlık evli bir kadın ise, kocasının soyadını taşımaya devam eder (37). Evlatlığın soyadının değişmesi kanun icabıdır. Evlatlık sözleşmesi tamamlanır tamamlanmaz, evlatlığın soyadında değişiklik meydana gelir (38).

F- Nafaka

Evlatlık ile evlat edinen birbirlerine karşı yardım nafakası vermekle de yükümlüdürler (39). Ancak bu yükümlülük yalnızca evlatlık ve evlat edinen ile sınırlıdır.

G- Vatandaşlık

Evlat edinme, evlatlığın vatandaşlığına tesir etmez. Fakat, küçük olan evlatlık, vatansız veya ana babası bulunamaz veyahut nerede olduğu bilinemezse, bir Türk tarafından evlat edinilen kişi Türk vatandaşı olur. (Vatandaşlık Kanunu m. 3/2) (40).

34) Öztan, s. 343; Zevkililer, s. 891; Akıntürk, s. 330.

35) Öztan, s. 343; Zevkililer, s. 891; Akıntürk, s. 330; İsviçre Medeni Kanununda 1972 yılında yapılan değişiklik sonunda, evlatlık ile evlat edinenin kan hısımları arasında da hısımlığın kurulacağı düzenlenmiştir. (Bucher, Eugen, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Berner 1976, Art. 20-21, N. 20 vd.).

36) İsviçre Hukukunda, evlat edinme ile birlikte, evlatlığın asıl ana babası ile olan hısımlığı da ortadan kalkar.

37) Zevkililer, s. 891; Öztan, s. 343; Akıntürk, s. 329.

38) Öztan, s. 342.

39) Akıntürk, s. 332

40) Öztan, s. 343; Zevkililer, s. 881; Köprülü/Kaneti, s. 238.

IV- Evlatlığın Mirasçılığı

A- Genel olarak

Evlatlığın, evlat edinenin mirascısı olabilmesi için, evlatlık sözleşmesinin, evlat edinenin ölümünden önce gerçekleşmiş olması gerekir. Evlatlık ilişkisi, evlat edinen ile evlatlık arasında yapılan bir sözleşme sonucu meydana gelmektedir. Bu müessese, aile hukukunun ikinci kısmını oluşturan sahih nesep içerisinde düzenlenmiştir (MK. m. 253-258). Evlatlık bağı yalnızca evlat edinene evlatlık ve onun alt soyu arasında sözleşmeye dayanan cali bir hısımlık ilişkisi meydana getirmektedir. Bu yüzden, evlatlığın mirascılık durumunu belirlemek için, evlatlık sözleşmesinden doğan hısımlığın mahiyet ve kapsamını incelemek gerekir.

Evlatlık sözleşmesinden doğan hısımlık sahih nesebe benzeyen bir hısımlık ilişkisi meydana getirmektedir (41). Başka bir ifade ile, evlatlık, evlat edinenin sahih nesepli çocuğu gibi addolunur ve mirascılık açısından genel olarak, sahih nesepli çocuk gibi işleme tabi tutulur (MK. m. 257-447/1) (42).

Evlatlık ile evlat edinen arasında kurulan nesep bağı, evlatlığın alt soyu müstesna olmak üzere sadece sözleşmenin taraftarları arasında kalmakta, evlatlığın ve evlat edinenin hısımları arasında herhangi bir hısımlık ilişkisi meydana getirmez (MK. m. 447/2). Evlatlık ve alt soyunun, evlat edinene mirascı olabilmesi için, evlatlık ilişkisinin, evlat edinenin ölümüne kadar devam etmesi gerekir.

B- Evlatlığın Kanunu Mirasçıları

1. Kanuni Mirasçılığın Şartları

Medeni Kanunun 447. maddesi gereğince, evlatlık ve alt soyu, evlat edinene tıpkı sahih nesepli alt soyu gibi kanuni mirasçı olurlar (43). Evlatlık ve alt soyunun evlat edinenin ölümünde ona kanuni mirascı olabilmesi için iki şartın gerçekleşmesi gerekir. Bunlar:

41) Belgesay, Mustafa Reşit, Medeni Kanun Şerhi, 3. Kitap, Miras, İstanbul 1952, s. 25; Egger, s. 53; Zevkiler, s. 891.

42) Şener, Esat, Eski ve Yeni Miras Hukuku, Ankara 1981, s. 839; Öztan, Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramları, Ankara 1995, s. 519; Tour, Art. 465, N.7.

43) Berki, Şakir, Evlat Edinmede Miras, Anka Armağan 1973, s. 21; Berki Şakir, Evlat Edinme ve Evlatlığın Mirası, AÜHF. 1952, s. 52; Tour, Art. 465, N.7.

a) Evlat Edinenin Ölümü Anında Kurulmuş ve Devam Eden Bir Evlatlık İlişkisi Bulunmalıdır.

Evlâtlik ve alt soyunun, evlat edinenin kanuni mirasçısı olabilmeleri için, evlat edinenin ölümü anında geçerli bir evlatlık ilişkisinin bulunması gerekir (44). Hakim izni alınmış ve resmi senet düzenlenmişse evlat edinme ilişkisi meydana gelir ve bu işlemin nüfusa tescilinden önce, evlat edinen ölü ise, evlatlık ve alt soyu onun mirasçısı olurlar. Çünkü, tescil işlemi, evlat edinmenin kurucu unsurlarından değildir (45).

Evlât edinenin ölümünden önce, evlatlık ilişkisi sona ermiş bulunuyorsa (MK. m. 258), evlatlık ve alt soyunun evlat edinene mirasçı olması sözkonusu olamaz (46). Fakat, evlat edinenin ölümü anında, evlatlık ilişkisinin iptali için açılan dava devam etse veya ölümden sonra evlatlık ilişkisi iptal edilse, evlatlık ve alt soyu için doğan miras hakkı ortadan kalkmaz ve evlat edinenin kanuni mirasçısı olmaları devam eder (47).

b) Evlatlık ve Alt Soyunun Miras Hakkı Kaldırılmamış Olmalıdır

Medeni Kanunda, evlatlık ve alt soyunun miras hakkını düzenleyen madde (MK. m. 447/1) emredici nitelikte bir hüküm değildir. Bu yüzden, MK. m. 257'nin bahsettiği imkandan yararlanarak, taraftar, evlatlık ve alt soyunun kanuni mirasçılığı konusunda, başka şekilde anlaşılabilirler, hatta dilerlerse evlatlık ve alt soyunun hiçbir şekilde evlat edinenin kanuni mirasçısı olamayacaklarını kararlaştırabilirler (48). Mesela, sözleşme ile evlatlığın sadece kanuni mirasçı olabileceği veya evlatlık ve alt soyunun mahfuz hisseleri kaldırılır veyahut da evlatlık ve alt soyunun kanuni mirasçı olamayacakları kararlaştırılabilir.

Evlâtlik ve alt soyunun miras haklarını kısıtlayan veya ortadan kaldıran sözleşmeler resmi şekilde ve evlat edinme sözleşmesinden önce yapılmış olmalıdır (49). Bununla beraber, sözkonusu sözleşmenin evlatlık edinme sözleşmesi ile birlikte yapılmasına cevaz verilmektedir (50). Fakat evlat edinme

44) Escher, A. Medeni Kanun Şerhi, Miras Hukuku (Çev. Ansay, Sabri Şakir) Ankara 1949, m. 464, N.2; Kocayusufoğlu, Necip, Miras Hukukuna Giriş, İstanbul 1966, s. 71; Berki (Evlâtlığın Mirası), s. 24.

45) Kocayusufoğlu, s. 70; Şener, s. 839.

46) Köprülü, Bülent, Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 1985, s. 79; Kocayusufoğlu, s. 71.

47) Dalamanlı, Lütfi, Miras Hukuku ve Tatbikatı, İstanbul 1983, s. 44; Şener, s. 839.

48) İmre, Zahit-Erman, Hasan, Miras Hukuku, İstanbul 1993, s. 35-36; Belgesay, s. 26; Berki (EM), s. 28; Escher, m. 464, N.2

49) İnan, Ali Naim, Miras Hukuku, Ankara 1982, s. 87; Berki (Evlâtlığın Mirası), s. 23.

50) Egger, s. 57; Kocayusufoğlu, s. 72.

sözleşmesinden sonra yapılan ve kanuni mirasçılık hakkını sınırlayan veya ortadan kaldıran sözleşmeler hukukten değer taşımaz, geçersizdirler (51).

2- Evlatlığın Mirasçılığının Hukuki Mahiyeti

a) Genel Olarak

Kanuni miras hakları, bir sözleşme ile bertaraf edilmedikçe, evlatlık ve alt soyu, evlat edinenin kanuni ve mahfuz hisseli mirasçısı olurlar (52). Bu durumda evlatlık ve alt soyu, evlat edinenin birinci zümre mirasçısıdır ve diğer zümre mirasçılarının kanuni mirasçı olmalarını engellerler.

b) Evlatlık İlişkisinden Doğan Kanuni Mirasçılık Tek Taraflıdır ve Sınırlı Bir Mirasçılıktır

Evlatlığın kanuni mirasçılığı tek taraflıdır. Çünkü, yalnız evlatlık ve alt soyunun evlat edinene mirasçı olması kabul edilmiştir. Buna karşın, evlat edinen ve hısımları, evlatlığa kanuni mirasçı olamazlar (MK. m. 447/2) (53). Bu kanun hükmü emredici nitelikte olup aksi kararlaştırılmaz. Fakat, evlatlığın, evlat edinen ve hısımları yararına ölüme bağlı tasarruflarda bulunmasına, mesela, evlat edineni mirasçı nasbetmesine herhangi bir engel yoktur (54).

Evlatlık ve alt soyunun mirasçılığı sınırlıdır. Çünkü, evlatlık ve alt soyu yalnız evlat edinenin mirasçısı olabilirler, onun hısımlarının kanuni mirasçısı olamazlar (55). Esasen evlatlık sözleşmesi, yalnızca evlat edinene evlatlık ve alt soyu arasında hısımlık meydana getirmekte, buna karşın evlat edinenin hısımları ile evlatlık ve alt soyu arasında herhangi bir hısımlık ilişkisi meydana getirmemektedir (56). Bunun yanında, karı-koca birlikte evlat edinmedikleri müddetçe, evlatlık, diğer eşin mirasçısı da olamaz.

c) Evlatlığın Asıl Ana Babasına Mirasçılığı

Bir kimse evlatlık olması ile onun asıl ana babası tarafından mirasçılığına halel gelmez (MK. m. 257/2). Çünkü, evlat edinme, hakiki usul-füruluk münasabetsini ve mirasçılık durumunu ortadan kaldırmaz. Bu yüzden, evlatlık, nesep çeşidine göre, asıl ana babasına mirasçı olacaktır. (MK. m. 439-443).

52) Ayiter, Nusin/Kılınçoğlu, Ahmet, Miras Hukuku, Ankara 1991, s. 50; Şener, s. 841; Escher, m. 464, N.2.

53) Oğuzman, M.Kemal, Miras Hukuku, İstanbul 1995, s. 63; Kocayusufpaşaoğlu, s. 73; Escher, m. 464; Öztan (Medeni Hukuk) s. 519.

54) Berki (EM), s. 27; Kocayusufpaşaoğlu, s. 73; Escher, m. 464, N.5.

55) Oğuzman, s. 63; İmre/Erman, s. 33; İnan, s. 88; Öztan (Medeni Hukuk), s. 519.

56) Egger, s. 54; Oğuzman, s. 63; İnan, s. 88; Berki (Evlatlığın Mirası), s. 37.

C Evlatlığın Mansup Mirasçılığı

Bazı durumlarda, evlatlık ve alt soyu, evlat edinenin kanuni mirasçısı olamazlar. Bu da, evlat edinme sözleşmesinden önce yapılmış olan bir resmi senetle, evlatlığın miras hakkı, ortadan kaldırılır ise, evlatlık ve alt soyu, evlat edinenin kanuni mirasçısı olamazlar (57). Ama mansup mirasçı olarak terekenin belirli bir kısmına veya tamamına sahip olabilirler. Mesela, evlat edinenin kanuni mirasçısı bulunursa, bu durumda evlatlık terekenin belirli bir kısmına mansup mirasçı olarak sahip olabilir; evlat edinenin hiç mahfuz hisseli mirasçısı bulunmadığı durumlarda evlat edinen bütün tereke üzerende mirasçı nasbederek, mansup mirasçı sıfatıyla bütün terekeye sahip olmasını sağlayacaktır.

D- Evlat Edinenin Evlatlıktan Mirasçılığı

1. Kanuni Mirasçılığı Yoktur

Medeni Kanunumuzda, evlat edinmenin, evlatlığına mirasçı olamayacağı açık olarak düzenlenmiştir (MK. m. 447/2). Bu mirasçı olamama durumu, yalnızca kanuni mirasçılık durumu ile ilgilidir (58). Çünkü, evlat edinen, evlatlığın mirasını mansup mirasçı sıfatı ile elde edebilir. Hatta bu durumda asıl ana babasından daha fazla hisse alabilir.

2. Evlat Edinenin Mansup Mirasçılığı

Evlatlık, terekesinin mahfuz hisseler dışında belirli bir kısmını veya tamamını mirasçı nesp ederek evlat edinene bırakabilir. Bu durumda, evlat edinen, evlatlığa mirasçı olur. Mesela, evlatlığın mahfuz hisseli kanuni mirasçısı bulunmadığı durumlarda, terekenin tamamı tasarruf nisabı sayılacağından evlatlık, bütün terekeye evlat edineni mirasçı nasp etmiş olabilir. Bu durumda, evlat edinen, mansup mirasçı sıfatıyla, evlatlığın mirasçısı olur (59).

SONUÇ

Akdi bir bağlılığa dayanan kanun mirasçılıktan biri de evlat edinme sözleşmenin sonucu olarak meydana gelen evlatlığın mirasçılığıdır.

Medeni Kanunumuzun 253 ve devamındaki maddelerinde düzenlenen, evlat edinme müessesesi bir taraftan çocuğu bulunmayan ve çocuk beklemesine imkan olmayan kimselere, çocuk sevgisini ve şefkatini verirken diğer taraftan,

57) Berkî (EM), s. 32

58) Berkî (EM), s. 33; Belgesay, s. 25; Escher, m. 464, N.5; Öztan (Medeni Hukuk), s. 519.

59) Berkî (EM), s. 34; Escher, m. 464, N.5.

kimsesiz çocuğa bir aile ocağında bakılmasını sağlayan hissi, sosyal ve hatta mirasçısı olmayan kimselere mirasçı bırakabilme özelliği dolayısıyla ekonomik bir amacı da gerçekleştiren müessesedir.

Bu esaslardan hareket eden kanun koyucu, evlat edinen ile evlatlık arasındaki münasebetleri bazı sınırlar içerisinde de olsa, aynen sahih nesepli fûrularla ana babası arasındaki münasebetler gibi düzenlenmiştir. Bu sebeple, sahih nesepli fûrundan farklı olarak, bu münasebetler, evlat edinilen ile, evlatlık ve onun alt soyu arasında kalmakta, yani evlat edinme sözleşmesi ile kurulan bu sun'i nesep bağı, evlatlık ve onun alt soyu ile, evlat edinen arasında olup, evlatlık ile evlat edinen kimsenin hısımları arasında bir hısımlık ilişkisi meydana getirmez. Dolayısıyla, evlatlığın mirasçılığı da bu sınırlar dahilinde kalmaktadır, yani evlatlık ve onun alt soyu, yalnızca evlat edinene mirasçı olurlar.